

Monumentnummer*: 532348

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 15 juli 2016
Kadaster deel/nr 82775/43

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Utrecht Utrecht Utrecht

Locatiennaam Locatieomschrijving
Utrecht Betonnen werken rond Fort Blauwkapel

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Utrecht H 1622

Omschrijving**

Cluster 34. Betonnen gevechtssloopgraaf.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

BETONNEN GEVECHTSLOOPGRAAF als relict van (semi-permanente) terreinversterkingen en daterend van de mobilisatieperiode van 1939-1940. Loopgraven zijn meestal in oorlogstijd of bij oorlogsdreiging gegraven geulen- of gangenstelsels die soldaten beschermen tegen vijandelijk vuur. Ze zijn veelvuldig tot stand gebracht in de Eerste Wereldoorlog, maar ook al veel eerder, zoals in de 16de tot en met de 19de eeuw toen ze in onze gebieden werden aangelegd bij belegeringen van steden. De uitgeworpen aarde ligt gewoonlijk als een wal aan de frontzijde en vormt zo een (extra)/dekking. In de aanloop tot de Tweede Wereldoorlog zijn op grote schaal loopgraven tot stand gebracht in samenhang met de betonnen werken (vnl. Groepsschuilplaatsen Type P en Gietstalen Koepelkazematten Type G) en kwamen ook zogenoemde 'groepsnesten' volgens dit patroon tot stand. De loopgraven uit deze tijd waren gegraven werken, vaak versterkt met houten en betonnen elementen. Loopgraven kennen gewoonlijk een min of meer zigzaggend of hoekig verloop om de dekking en schootsvelden te optimaliseren. Betonnen loopgraven binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie zijn uitsluitend ten noorden en ten oosten van de stad Utrecht gebouwd en werden ontwikkeld om op snelle wijze een semi-permanente gevechtssopstelling voor

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

lichte mitrailleur met afwachtingsruimte te bewerkstelligen. Na de oorlog zijn vrijwel alle loopgraven en groepsnesten geëgaliseerd, maar hier en daar zijn nog zichtbare sporen en resten aanwezig, zoals dit zeldzame betonnen werk ten oosten van Fort Blauwkapel. De betonnen loopgraaf maakte deel uit van het systeem van veldversterkingen, dat door militairen deels zelf werd aangelegd in de aanloop tot de Tweede Wereldoorlog. De latere sloop en/of egalisering van het terrein en de betonnen werken is niet zeer grondig uitgevoerd, waardoor er ten oostnoordoosten een intussen bijzonder zeldzaam geworden voorbeeld van een betonnen loopgraaf herkenbaar bleef, in samenhang met een gewapend betonnen Groepsschuilplaats Type P. Het werk is door ontgraven weer goed in het terrein herkenbaar gemaakt.

Omschrijving

BETONNEN GEVECHTSLOOPGRAAF (1939-1940), gelegen ten oosten van Fort Blauwkapel. De gewapend betonnen gevechtloopgraaf is gebouwd naar een gestandaardiseerd ontwerp met een 'gebroken' vorm ($\pm$ Z-vorm), waarvan de doorgaande afmetingen ongeveer 11 x 3 x 2.50 m bedragen. De fundering bestaat uit standaard rioolbuizen. In het midden een kleine, overdekte gevechtsruimte met een schietgat voor een lichte mitrailleur en aan beide zijden van de loopgraaf een toegang.

Waardering

De BETONNEN GEVECHTSLOOPGRAAF bij Fort Blauwkapel is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de en 20ste eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de en 20ste eeuw), c. het systeem van 'levende' veldversterking in de diepte (20ste eeuw).

Het betreft hier een onderdeel uit de periode 1939-1940. Dit onderdeel is een voorbeeld van een gewapend betonnen loopgraaf met gevechtsruimte.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex en in het bijzonder met de nabijgelegen Groepsschuilplaats Type P.

* Het onderdeel is representatief (karakteristiek) omdat het duidelijk herkenbaar als element is toegevoegd aan het bestaande defensiestelsel en het vertegenwoordigt grote zeldzaamheidswaarde omdat er slechts weinige exemplaren zijn gebouwd en er hiervan nog minder zijn bewaard.

* Het onderdeel is tamelijk gaaf bewaard en laat zich - mede dankzij ontgraven - nu goed als gebouwd element in het veld herkennen.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Open verdedigingswerk

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument